

ТЕМИРКУЛ УМЕТАЛИЕВ

ЖЕҢИШ ЫРЛАРЫ

КЫРГЫЗМАМБАС
ФРУНЗЕ ★ 1943

Кирг.

У-51

ТЕМИРКУЛ ҮМӨТАЛИЕВ

ЖЕҢИШ ЫРЛАРЫ

62343

ФРУНЗЕ
КЫРГЫЗМАБАС
1943

КҮН ТУТУЛБАЙТ, АЙ БАТПАЙТ

Сел жүргүзүп аккан кандан, көз жаштан
Согуш менен душман келет Батыштан,
Тартынбады: талагандан айылды,
Тыныч жатышкан кемпир-чалды атыштан,
Тамак издеп мүрзөнү ачкан көркоолор
Тартынбады: уу газдарын чачыштан.

Тепсеймин дейт ачылган таза гүлүмдү,
Кесемин дейт таңшыган булбул тилимди,
Башка чапса кырк этпеген кул кылып
Басамын дейт шаңдуу добуш, үнүмдү,
Бузамын дейт алтын сарай үйүмдү,
Батырам дейт тийип турган күнүмдү.

Өчүрөм дейт жылдызымды асмандан,
Качырам дейт туйгунумду аскамдан,
Таңтыбасын, коркок жигит мен эмес

62343

Библиотека Академического
Центра им. В. И. Ленин. СССР

Кол көтөрүп туруп берчү шашкандан,
Кармашкандын канын чачар күчүм бар,
Айбатымды артык сезем арстандан.

Менде билек—советтик эл бир тууган,
Менде жүрөк—өзүм сүйгөн Москвам,
Бери жылса мээсин чачам, башка урам
Фашизмди жер алдына жаткырам,
Эркин күлөм, тоо жаңырттып каткырам.

Гүлүм турат мурункудай ачылып,
Күнүм турат күмүш нуру чачылып,
Менин күнүм—жайнап күлгөн Сталин
Барган сайын чачат нурун ашырып,
Мен ишенем күн тутулбайт ай батпайт,
Келген жоону кетиремин качырып.

МОСКВА

Сени таштап кантип тирүү жүрөлү,
Улуу элдин согуш турган жүрөгү,
Сага каршы канга тойбос бир желдет
Түрү суук чоң бычагын бүлөдү,
Ушул эле бычак менен ал канкор
Далай, далай жүрөктөрдү жиреди,
Европаны канга боёп тойбостон
Көзү акыйып: „дагы кан!“ деп тиледи.

Мейли, кан деп тилесин ал, көрөбүз,
Өз канынан дайра агызып беребиз,

Аздык кылса агып жаткан, кандары,
Аябайбыз, дагы канын төгөбүз—,
Өкүмсүнүп жалаңдатты бычагын,
Кантип анын кордугуна көнөбүз?!

Сени коргоп өйдө турду баатыр эл,
Салмагынан солкулдады кара жер,
Дарбазанын ар жагында кан кечип
Душман менен салгылашып жатат шер,
Мен бул жакта кантип карап турамын
Келе бери, келе мага жарак бери!

Кандуу колдон кагып таштап бычагын,
Канатым бар, кайгып бийик учамын,
Түшүрө албайт туйгунунду туткунга
Тартып торун, жайса дагы кучагын,
Байгесине баш сыйышкан, талашта
Барын жеңем, ким ойносо утамын,
Чынарымсын өскүн дагы көкөлөп
Кайра чыгат сенин сынган бутагын!..

АК БУУРА

Таштан ташка урунуп
Шаркырайсын, Ак буура,
Күмүшүн күнгө чагылып
Жаркырайсын Ак буура,
Ак буура сени бойлодум,
Атып мылтык ойнодум

Ар тарабың асыл жер,
Айланып көрүп айлодум:

Ачылган сонун гүлдөрдүн
Жаны сенсиң Ак буура,
Жүрүп турган жүрөктө
Каны сенсиң Ак буура,
Булбул кончу талың бар,
Бак ичинде балың бар,
Алып кетип оорусам
Айыктырчу дарың бар.

Учуп, конуп каркылдап
Өрдөк, чүрөк тууган суу,
Керилип басып жаркылдап
Кермекаш бетин жууган суу.
Дары болбой эмиңе
Дарман берсен элиме,
Көз кайгытып көгөртүп
Көрк киргизсен жериме.

Эмне жок бул Ошто
Күмүш күбөк пахта бар,
Сенсиз болмок эместа,
Түркүн жемаш бакча бар.
Акчууда болуп сенселген,
Айчүрөк кийип тенселген,
Жибек сенсиз болбойт деп
Жарчын менмин эскерген.

Мөңкүбөгүн, Ак буура
Азоо тайдай кыргыштеп,
Арыктарга толуп ак
Адырларда эргиштеп,
Сени жаттап кызганам,
Боло калса кысталаң:
Колумда бар беш атар,
Кайтарамын душмандан!

ЭНЕГЕ БЕРГЕН АНТ

Майданга сүйгөн уулун жөнөттү эне:
„Бар балам, жоону жеңбей үйгө келбе!
Коргойт деп конушунду эл ишенет
Өзүңдөй аял көкүрөк баагыр эрге.

Эр жетип эл баксын деп төрөгөмүн,
Алтындан бешик жасап бөлөгөмүн,
Эмизген ак сүтүмдү акта, балам!
Кармашта кайра качып жөнөбөгүн!“

Жымыйып күн сыяктуу тура калып
„Кош!“ деди энесине баатыр уулу,
Укканды ишендирип айтты муну:
„Келемин касташканга кыргын салып,
Мен жоону жакынына жолотпоймун,
Сен тиккен чоң ак үйдү тонотпоймун!“

БААТЫРДЫН ӨЛҮМҮ

Боромбай бомбу ыргытып алга барды,
Кармашты, кас душманга кыргын салды,
Ок тийип оң санына, кан көп кетип
Жыгылды жүздөмөндөп, эстен танды.

Фашисттер араң жаткан жарадарды
Штабга, сүйрөп качып, алып барды.
„Дарылап“, жара болгон санын таңып,
„Эс алтып“, анан кийин тергөөгө алды.

„Айткынын, кайсы жерде эмиңе бар?
Акына каалагандын бардыгын ал...
Биз жеңип, орустарды түгөткөндө
Сен барып өз элиңе бек болуп кал“.

Боромбай калчылдады каны качып,
Кабагын карыш туйдү каарын чачып,
Былк этпей тура берди ошондо да
Бир дагы сөз айткан жок сырын ачып.

Офицер турду дагы көпкө карап
Алдырды түркүн тамак, арак-шарап:
— Ойлоп көр, жаш экенсин өмүр кымбат,
Жок тебе, кызмат көрсөт ишке жарап.

Боромбай өлөмүн деп санабастан,
Арагын, түркүн даамын карабастан,

Унчукпай, көз ирмемей тура берди,
Тургандай туткундалып бир жаш арстан...

Офицер ачууланды жер тепкилеп,
Кыйналды керектүү сөз айттырам деп,
Коркутту, алдоо жардам кылбаган соң
Көп турбай өлтүрүүнү көрдү окшойт эп...

Кыйкырды... эки, үч желдет кирип келди.
„— Жолборсту уктаткыла!“ — буйрук берди,
Сүрөшүп алып чыгып, куу жыгачка
Таңышты, мык кагышты, асып керди.

Үстүнө кара майды чачып туруп
От койду жалбырттатып, нэти куруп.
Жүрөктү тилсиз жалын урган кезде
Кыйкырды күйүп турган колун сунуп:

„Жашасын, коммунизм бүт дүйнөдө!“
Жел күлүк ошол замат кошту күүгө,
Камыштар шыбырашып салып үнгө
Уланып кабар кетти айга, күнгө!

Бардык эл Боромбайды айтат сүйүп,
Өлгөнүн мекен үчүн отко күйүп,
Жаш балдар атын жаттап ырдап жүрөт
Эстешет кызыл туулар башын ийип!..

АКЫРКЫ ОК

Күн батып күүгүм кирип бара жатты,
Көрсөтпөй караңгылап эки жакты,
Кураждуу үч жаш аскер чалгын чалып
Кокту ылдый байкап келет туш тарапты.

Душмандар мурун келип бугуп жаткан,
Ортого камап кирди бардык жактан,
Ойлошту туткун кылып алабыз деп
Ок атып мылтыктан үн чыгарбастан.

Башчысы үч кызылдын эр Алымбет
Токтоосуз буйрук кылды: „аткыла!“ деп,
Турабы жалын бүркпөй кол пулемёт
Душманга жүрөктөрдө кайнаса кек.

Онколоп далай фашист кулап жатты,
Онтолоп оной өлүм сурап жатты,
Кай бири кулап барып дымы чыкпай
Дардайып узун түшүп сулап жатты.

Жок, бирок, көптүк кылды курчаган жоо,
Эрлердин эч кимисин койбоду соо,
Эки шер жаткан жерде каза тапты
Кан жутуп кайгы тартты караңгы коо.

Ок тийип жараланып жатса дагы,
Бүткөн бой кызыл канга батса дагы,

Алымбет атып жатты токтотпостон,
Эт жүрөк эштеп зорго какса дагы.

Ок бүтүп пулемёту иштен чыгып
Колго алды пистолетин медеп кылып,
Түтпөдү, анын дагы огу бүттү,
Далдага бара жатса араң жылып:

Фашисттер алдыга өтүп тосту жолун,
Алымбет сездн көрөр күндүн жогун, —
Кордукту колго түшүп көргөнчө деп
Кармады чекесине акыркы огу...

АТКАРАМ БЕРГЕН АНТЫМДЫ

Энеке, каракчылар кол салышты,
Тартыпбай жолун тостум чыгып каршы,
Мен эмес намысы жок коркок өскөн
Баш ийип күн көргүдөй болуп жалчы,
Душмандын ою мага белгилүү да:
Жеңишсе сени өзүнө күн кылмакчы.

Билемин түн уктабай эмизгенин,
Кант кошуп ак буламык жегизгенин,
Билемин—таза багып кийиндирип:
„Садагаң кимдин уулу!“ дегизгенин,
Эр жеттим, учур келди актай турган,
Энеке, ак сүтүндү эми сенин,

Күнүндү тийиш турган батырбаймын,
Башыңдан бакыт кушун качырбаймын.
Караңчы келсин сүрдүү куралданып,
Коркпоймун, капчыгайга жашынбаймын,
Кыйкырып кылыч сууруп жоого кирсем
Кадимки арстан Сыргак баатырдаймын!

Гитлердин тиши сынат мен урганда,
Бойлот оозу-мурду кызыл канга,
Үйүңдү төшүм менен калкалаймын,
Ажалдын аскасы мен урунганга,
Көп бери жакындатпай талкалаймын,
Көрүп ал душман түгөл кырылганда!

Аткарам бул анттымды жоону женип,
Туу тигип той кыласың конуш кеңип,
Болбооо кантип тирүү басып жүрөм
Баш ийип, измысымды колдон берип?
Күн болуп калганыңды көргүчө, эне,
Тынамын Чүй суусуна агып өлүп.

ЖИГИТТИН ЫРЫ

Жөнөткөнү өзүн чыктын гүл алып,
Бирге бастын колтугумда кыналып,
Кан майданга баратсамда ажырап
—Кош бол!— дедим, өз ичимден кубанып.

Каттар жазып тынчын алып оң колдуң,
Жолду катар ойлогонум сен болдуң,

Он миң кайта эске түштү дегениң:
„Мени сүйсөң жоодон коркпос шер болгун!“

Азыр мына канды кечип жүрөмүн,
Колдо мылтык, жанбашымда күрөгүм,
Душман менен жакаланып жатып да
Сени ойлосоң ылдам кагат жүрөгүм.

Эстеп мени жүргөнүңдү билемин,
Эсен кайтсам... Ушул сенин тилегиң,
Көп ойлонбой көңүлдүү жүр, дилгирим,
Санаа менен саргайбасын иреңиң...

Чын жүрөктөн сүйгөн болсоң мени сен
Бардык жагын караштыргын ойлоп кең,
Темир тулпар токтоп туруп калбасын
Мине билсең ыразымын сага мен.

Айда жерди, ор эгинди, малды бак!
Касып кенди мекен үчүн алтын тап!
Чолпону бол асмандагы жылдыздын
Эрибестен эмгек кылып элге жак.

Жоону женип орундаймын шертинди,
Кантип берем теңдигимди, эркимди!
Көмбөй туруп терең көргө Гитлерди
Кантип кайра көрөм айдай көркүңдү.

Сен дагы ойло мен айтканды, жалжалым.,
Сонун жарыш! Кокус кийин калбагын,

Баатыр болсок: эмгекте—сен, жоодо—мен,
Ойлоп көрчү, кайдан калсын арманын!

Күткүн жаным жениш менен барамын,
Күбө болсун колумдагы жарагым,
Тосуп чыккан тал чыбыктай буралып
Ошол менин эң акыркы талабым...

Анан тойдо олтурарбыз жанашып,
Окшош өскөн байчечектей жарашып,
Улуу, кичүү алкыш айтар, кубанар
„Баатырлар“ деп ичи жылып карашып.

ТАНК

Кечип өтүп суулардан
Аң кезиксе тегиздеп,
Жыгачтарды сындырып
Бара жатса жоону издеп,
Достор көрүп кубанат,
Жүрөгүндө жоокердин
Эрдик, кайрат чыналат.

Алды, артында замбирек,
Аты сүрдүү пулемёт,
Куйкаласа душманды
Жалын бүркүп, чачып от,
Толкубайбы жүрөгүң,
Таш сындырар күч кирип,
Чыңалбайбы билегиң!...

Болот төшүн сан-миң танк
Жоону көздөй каратса,
Арт жагынан пехота
Чабуул коюп баратса,
Карабайбы күн күлүң!
Тартылбайбы музыка,
Талаада эркин жел жүрүң!

Жасагыла муну көп,
Үйрөнгүлө жаштар бат.
Тебелесин Гитлерди
Силер минген болот ат.
Жыйнагыла каражат
Көп жасалсын сүрдүү танк,—
Минип чыгып душманды ат!

ТҮШ

Биринде, ай, жылдыздуу салкын түндүн
Аралап гүлдүү бакта басып жүрдүм,
Кезигип бурулушта бир каракчы
Токтотту бычак сууруп, жала жапты:

„Багымды аралайсың кимсиң өзүң?
Тепседиң гүлдөрүмдү, жокпу көзүң?“
Чырчыкты, жакалаштык, тепкилештик,
Күң-түнү жыгыша албай көп күрөштүк...

Жулунду түбү менен толгон дарак,
Тепселди жашыл чөптөр болбойт санап...

Казылды жердин бети, чан ызгыды.
Мыжыгып бүткөн боюм карыштырды.

Каарыма келе түштүм намыс кылып,
Бир булкуп бастым жерге чалып туруп
Тоо көчүп жер жарылып дүңгүрөдү,
Жаңырык алда кайда күңгүрөдү...

Күн тийди! Карай калсам: бир чоң жолборс
Жанымда турган экен болуп жолдош:
Таныркап ойлоп калдым: „бул кандай иш?“
Ойгонсом төшөктөмүн, көрүпмүн түш!

Бирок бул түш гана эмес турган чындык,
Ук дүйнө, Париж, Лондон—бардык эл ук:
Жыгамын каракчыны чалып туруп,
Жок кылам тишин чагып, мойнун жулуп!

КАРА ДЕНИЗ

Көп көк бетин мелтиреп
Жатуучу элең жайкалып,
Дүңгүрөдү замбирек
Толкундадың чайпалып,
Сүрдүү флот, эр суучул
Турат сени кайтарып!

Мейли, толку күч алып,
Душман чөксүн түбүнө,

Тура албасын тик багып
Сенин шаңдуу сүрүнө,
Мына, снаряд жарылып
Кулак тунсун үнүнө.

Гитлер аттуу шум чыкты
Тыныч жаткысы келбеди,
Баштап укмуш кырсыкты
Элге тынычтык бербеди,
Аз көрүнүп жер бети
Айга колун сермедди.

Өз үйүнө сыйбады
Тардык кылды Европа,
Жай издетип кыйнады
Эли тартты көп жапа,—
Келе жатат кан кечип
Сени бойлоп бер жака.

Толку деңиз, толкундап
Катылганды каптагын,
Сундурба жоо тумшугун
Абийриңди сактагын.
Балыкка жем кыл душмандын
Бери карай басканын.

62343

Библиотека Института
Филиала А.Н. СССР

БҮРКҮТ УЧТУ ЧАБЫТТАП

Күмүш кымкап жамынган,
Күн нуруна чагылган,
Көркү кандай экен деп
Көрбөгөндөр сагынган:
Кыргыздын Алатоосунан,
Көк тиреген зоосунан,
Бүркүт учту чабыттап
Батыш жакты багыттап.

Анда биздин туугандар,
Адашкан, азган кургандар,
Күндүн көзүн көрсөк дейт,
Көргөзбөй баскан туман бар;
Калдайган кара булут бар,
Кайыры жок тукум бар.
Каяша кылса дарга бар,
Кан чокуган карга бар.

Түрү сур акыр заман бар,
Кышкы чилде шамал бар,
Гүл бакчаны кыйратып
Жер челген жапан каман бар.
Чакса кетпес уусу бар,
Арылбаган чуусу бар,
Жети баштуу чаян бар,
Көл толкуткан жаян бар.

Алдын тороп шамалдын,
Жолун тозуп камандын,
Түбү жайын түшүнүп
Түрү сур акыр замандын:
Каршы турган балбан бар.
Кайраты зор кабан бар,
Адышканын качырап
Алп каракуш баатыр бар...

Алатоонун кырааны,
Айныбас алгыр тынары,
Ошолорго кошулса
Жазылбайбы кумары!
Алар менен бир болуп,
Бир туурга бир конуп,
Бирге айланып учпайбы,
Карганы кармап тытпайбы...

Мыкчыбайбы чаянды,
Бөктөрбөйбү жаянды,
Токтоппойбу шамалды,
Илбейби жапан каманды,
Таратып кара булутту
Жок кылып тукум курутту,
Жаркыратып жамалды,
Гүлдөтүшөт заманды!

ЖЕҢИЛБЕС КЫЗЫЛ АРМИЯ

Антантаны кыйраткан,
Ак желекти кулаткан,
Деникинди талкалап
Колчакты кармап сулаткан,
Сталин баштап алдында
Кызыл туусун буралткан,
Ленин түзгөн армия
Жеңиш менен жүр алга!

Ажыдар менен арбаштын,
Каман менен кармаштын,
Шамал менен жарыштын,
Бийик ашуу жол бастын,
Өзүн сүйгөн эл бактын,
Желмогуздан талаштын.
Чалдырбадын каманга,
Калганың жок камалда...

Казанам оозун ачтырба,
Дүнүйөмдү чачтырба,
Бак гүлдөгөн жеримди
Фашисттерге бастырба
Наным менен тузумду
Сүйбөгөнгө таттырба!
Кирдетпегин көңүлдү,
Кууратпагын өмүрдү.

Ая тийгендей жаркылда,
Ак болоттой жалтылда,
Абийиримди, эркимди
Алмашпагын алтынга.
Кырып түгөт фашистти,
Бирин тирүү калтырба!
Жеңилбес Кызыл Армия
Жеңиш менен жүр алга!

БЕТТЕШИП БИР ТУРУШ БАР

Кермеде күлүк байланган,
Кериге кийик байыр алган,
Бийик аска көк тиреп
Бүркүтү шаңшып айланган—
Алатоо, Алай жерим бар!

Арстан Манас тукуму,
Ак болоттун тукулу,

Кайрап койсо кайрадан
Курчуп турган утуру
Баатыр кыргыз элим бар!

От күйгөн өткүр көзүндө,
Чагылган бар сөзүндө,
Дүңгүрөткөн дүйнөнү
Зор кубат бар өзүндө—

Сталин аттуу шерим бар!

Келген жоо качан кутулган,
Колго түшкөн, тутулган,

Башынан баатыр орус эл—
Мени менен бир тууган.
Бир тууган сенин демиң бар!

Асынганым беш атар
Айдалымда жаркылдар,
Алдымда тулпар атым бар
Ак көбүк чачып шалкылдар...
Эминеден кемим бар?

Туягы бүтүн тулпармын,
Канаты бүтүн шумкармын,
Ажыдар келсе айбыкпай
Алышууга куштармын—
Колумда болот кылыч бар!

Коркпой алга барамын,
Жоого кыргын саламын,
Кызыл кыргын майданга
Кирбей кантип каламын,
Кан жыттанган тоо менен
Бир беттешип туруш бар!

Э С Е Н Б О Л

Кан агызып кармашып
Касташканды жеңгиче,
Карчыгадай айланып
Кайрылып мен келгиче,
Ай нуруна бөлөнгөн
Ала Тоону көргүчө,

Ак мамасын эмизген,
Ак буламык жегизген,
Кир жугузбай өстүрүп
Кимдин уулу дегизген,
Энем калдын, эсен бол!
Чечек ий деп күйгүзгөн,
Айдай беттен сүйгүзгөн,
Ак чөлмөк ойноп тең өскөн
Женем калдым, эсен бол!
Гүлү менин багымдын,
Көркү бийик шагымдын,
Жылмайсам күлгөн жарк этип
Жылдызы жаштык чагымдын,
Ак шайы кийип бойлогон
Оюн десе тойбогон,
Агатай жүр деп жалбарып
Оюнга сүйрөп койбогон,
Карындашым кара көз
Калдың эми, эсен бол!
Жеңиш менен кайтамын,
Мен жеңдим деп айтамын,
Сагынсаң, сулуу, жол тосуп
Саамал кымыз чайкагын.

КОШ

Кош Арстанбаб, кошкун Арпа салкын төр,
Кош Алатоо, кошкун сонун Ысык-Көл,
Уулун кетти батыш жакка зымырап
Кош Кызыл жар, кошкун мени тууган жер!

Кош кызыл күл, мынча эмне жайнадың,
Сага конуп булбул болуп сайрадым,
Кош кең жайлоо, тунук булак, таза ава,
Кошкун менин жатка кыйбас жайларым.

Кош келин, кыз, кошкун сулуу Сайракан,
Өбүшөрбүз келер болсом кайрадан,
Эстен кетпес биз ойногон айлуу түн
Жалжылдаган көздөрүңдөн айланам!..

Эстен кетпес бирге тепкен селкинчек,
Унутпаска беришкен кез антты бек
Унутпасмын сүйүп алган жалжалым
Кайгы тартпа мени алыска кетти деп.

Кетип барам жоо жакадан алганда,
Бир серпишпей кантип калам арманда
Кантип карап турмак элём, душманым
Шыбагама уу чеңгелин салганда.

Тепсетпеймин, кызыл күлдү тепсетпейм,
Күлдөн айрып акын булбулду эңсетпейм,
Какшытпаймын, сайды суусуз как-
шытпайм,
Бейбак кылып энекемди көксөтпөйм.

Сүйбөгөнгө бактын шагын кайрытпайм,
Келин-кызды селкинчектен айрылтпайм.
Жашыл жайлоо сени жатка бербеймин
Сүйгөнүмдү мундуу кылып кайгыртпайм.

А көрөкчө кан жөткүрүп өлөмүн,
Жоо алды деп тирүү кантип келемин...
Уялбастан жигитминдеп, мен анан
Сүйгөнүмдүн жүзүн кантип көрөмүн..

Кош ысык көл, кан майданга барамын,
Кайда жүрсө ою сенде балаңын,
Эгер уксаң эрдик кылды деген сөз
Ошол болор сага жазган саламым.

Кош келин, кыз, ойноп күлүп аман кал
Женип келем оюн куруп тосуп ал,
Алдыман чык, амандашып атымды ал,
Айдай жаркып кадыр билчи сүйгөн жар.

КӨҢҮЛДӨСҮН

(Жоокөрдүн ыры)

Аран айтты: „унутпассын!..“
Поезд жөнөр кезинде
„Кош бол!“ дедим. Өптүң, жаным,
Жаш кылгырды көзүңдө.

„Алгын!“ дедиң, букет бердиң
Жашыл, кызыл гүлдөрдөн.
Кол булгадын: „эсен келгин!“
Кеттим тууган ал жерден.

Кеттим учуп батыш жакка
Аткан октой зымырап,
Кимдир бирөө кулагыма
Сөз айткансыйт шыбырап...

„Унутпассын?...“, „эсен келгин!..“
— Унутпаймын, жалжалым!
Кайра барам, анан көргүн:
Мен болормун алганың.

Жарым түндө айга теңсиң,
Жолдо жүрүп эстеймин.
Жүрөгүмдүн жармы сенсиң,
Жоодо жүрүп эстеймин.

Кайра, кайра шекер татып
Окуйм жазган катыңды,
Чабуул коюп бара жатып
Эске аламын атыңды.

Камыкпагын, унутпаймын
Канттан таттуу сөзүңдү.
Жабыкпагын, унутпаймын
Жаш кылгырган көзүңдү.

Унутпаймын, ук дилгириң!
Унутпаймын өч качан.
Сенсин күнүм, сенсиң гүлүм!
Көңүлдөсүн ар качан!

ЖЕР КҮЙҮП ЖАТАТ

Жердин бетин кызыл жалын каптады,
Койдой жайнап, танк тебелеп таптады,
Баарынан да батып кетти жаным
Биздин жерде биздин кандын акканы...

Уккун жердеш уста болсоң ок жааса,
Ким болсоң да билгин жоого көр каза—
Самолёт, танкы, кийим, тамак баарын бер,
Жерди сакта душман менен кармаша.

Аскер болсоң: ар бир окту түз аткын,
Найзаңды сун, алга карай узаткын,

Куу душманды жеткир аркы Берлинге
Артка жылба, акса мейли, кан аксын!...

Өзүн издеп талкын дагы дабасын,
Айыктыргын жүрөгүмдүн жарасын:
Бошот жерди, күйүп жаткан өрттү өчүр,
Тындыр жердеш энебиздин санаасын!

ЭҢ КЫЙЫНЫ КИМИСИ

Кап тигип, аркан эшип, килем жасап,
Кыйналбай, тартнай мейнет, көрбөй азап,
Аркыттын алма, жанак токоюнда
Жалгыз үй кары кемпир жүрдү жашап.

Бир кызы, үч уулу бар—бактылуу да!
Батабы мындай киши кайгы-мунга.
Үч уулу—үчөө бирдей ашкан мерген,
Койгондой, кызы болсо, бөлөп нурга!

Атышып аркар, кулжа үч бир тууган,
Ар күнү ан уулашты ойдон-кырдан,
Багышты карындашын чүйгүн этке,
Бир үйдө бүт дүнүйө терген-жыйган.

Бир күнү кыз төшөктө уктап жатты,
Энеси байкабастан эшикти ачты
Унутуп ачык бойдон койгон эле,
Сулууну канаттуу дөө ала качты.

Көзүнөн кандуу кара жашын тыйбай
Чарчады карып эне ыйлай-ыйлай.
Жер катуу—кирүү кыйын тирүү бойдон,
Жан таттуу—өлүү кыйын, турат кыйбай!...

Кечинде, балдары уудан кайткан кезде
Чогултуп суроо берип, салды сөзгө:
— Тун уулум, сенин кандай өнөрүн бар?
Так сүйлө, болгон элең сөзүн эзбе!

— Энеке, мен дүйнөдө көрөгөчмүн,
Төрт бурчун тегеректин көрөм өзүм,
Билгизбей кайдан болсо ала качам,
Эми жок мындан өңгө айтар сөзүм.

Сүйлөдү ортончусу: „уккун, апам!
Асманда учкан кушту жазбай атам.
Буруттун ар жагында болсо дагы
Тийгизем, болбойт мында менин катам“

Кенжеси кезек күтүп турган беле:
— Илгирмин ителгиден, билгин эне!
Асмандан ар не түшсө алам тозуп,
Өнөрдөн качан куру калдым эле.

— Уккула, андай болсо; кайгы-муңду:
Калдайып кара булут каршы турду,
Калкалап күндүн көзүн түн түшүрдү
Силерге ыраа көрбөй жарык нурду.

Дөө келип бактынарды качты тартып,
Үйдө жок жалгыз кызым күлгөн жаркып,
Көзүмдөн кан аралаш жаш агызбай
Же жениш же дүйнөдөн өткөн артык...

Тун уулу тышка чыгып көрдү карап:
Бүлбүлдөн алда кайда чырак жанат,
Акыркы минутуна аз калгандай
Арандан жылт-жылт этет, өчө калат...

Ойлodu: „ошол менин карындашым
Тыялбай мөлтүлдөтөт көздөн жашын,
Жол карайт, үмүт кылат, үч агасы
Туткундан кантип эле куткарбасын...

Алыскы таш үңкүргө камап коюп,
Чыгарбай чоң дөө жатат оозун коруп.
Мыжыгат жаш денени улам-улам...
Азаптайт алкымынан канын соруп“.

Жетти да аткан октой ылдам жүрүп,
Билгизбей жумшак соккон желдей кирип,
Үңкүрдөн карындашын алып чыкты,
Кеткендей боз торгойду кыгый илип...

Жөнөдү. Келген кезде үйгө жакын
Дөө сезип кууду артынан, жетти бачым,
Сулууну тартып алып учту асманга,
Жел айдап желбиретти жибек чачын.

Чынырган бир туугандын үнүн угуп
Карады ортончусу чуркап чыгып,
Бурутка эми гана киреринде
Бир атты дөөнү башка мээлеп туруп.

Далдактап канаттуу дөө, кыз ажырап
Зыргыды таш түшкөндөй жерди карап,
Агасы—эн кичүүсү тозо чуркап,
Түшүрбөй катуу жерге калды кармап.

Заматта көктөн булут кетти тарап,
Кайрадан нурун чачты күн жаркырап!
Өчкөн шам кайра жанды, үй жап-жарык,
Туш-тушта торгой сайрап, күү тартылат...

Карт эне сүйүнгөндөн жайнап күлөт,
Балдарын улам жыттайт, улам өбөт.
— Суу өтпөс, отко күйбөс, ок теше албас
Кементай жазап койдум, кайсы эр киет?

Туну айтат: мен киemia, бер энеке!
Тамызган өчкөн отту менмиин жеке.
Белгисиз кара үңкүрдө жаткан кызды
Балдарын, мен болбосом, көрөт беле?...

Апа,—дейт ортончусу,—кулак салсаң!
Учкан дөө өлөт беле мен атпасам?
Талаш жок мага тиет бул кементай
Эң кыйын иш көрсөткөн өрге жапсаң.

Кенжеси кол куушурду башын ийип:
—Энеке, берсен өзүм алам кийип.
Ойлоп көр, мен болбосом карындашым
Жанчылып калбайт беле ташка тийип?

Ойлонду эне көпкө: барыда чын,
Балдары бары кыйын, бары баатыр!
Биле албай эң кыйыны ким экенин
Чакырып коншуларын сурады акыл.

Ойлонот коншулары али күнгө,
Билишпейт сый кементай тиет кимге?
Ойлоном, менда билбейм—кыйыны ким?
Ойлошуп, окугандар көрүшкүлө!

Эр танкист, замбирекчи, пулемётчу!
Ата бер касташканды, аяба окту.
Жаркылдат кылычынды баатыр атчан,
Учкуч эр төбөсүнөн ургун сокку!
Энебиз куру койбойт барыбызды,
Колунда жетишерлик сый тон жокпу!...

КЕЛИПМИН

Кен өлкөнүн чет мейкин
Талаасына келипмин,
Бомба менен минанын
Арасына келипмин.
Ажыдаардай ышкырат,
Тамтык койбой тыткылап
Аткан жерин түз кылат.—
Окту аралап келипмин.
Дүңгүрөп туш тарабың
Куурулуп бүтөт заманың,
Бассаң күйөт таманың.—
Чокту аралап келипмин.
Самолёту дырылдайт
Кыйкырган үн угулбайт,
Азирейил чыңылдайт.—
Жоо алдына келипмин.
Замбирек огу өтпөгөн,
Алтын колу жетпеген,
Айланып бүркүт кетпеген,
Зоо алдына келипмин.
Катылганды какшатып,
Кар жилигин аксатып,
Басташканды башка атып
Көмөр жерге келипмин.
Качкан жоону издешип,
Канжыгадан баш чечип,
Капталдан жиреп кан кечип

Көпөр жерге келипмин,
Калтырып үй-жайымды,
Катпай чымын жанымды,
Аябай кашык канымды
Төгөр жерге келипмин.
Керек болсо эл үчүн
Туулуп өскөн жер үчүн,
Эркин күндөр сен үчүн
Өлөр жерге келипмин.

МАЗМУНУ

	Бети
Күн атуулбайт, ай батпайт	3
Москва	4
Ак буура	5
Энеге берген ант	7
Баатырдын өлүмү	8
Акыркы ок	10
Аткарам берген антымды	11
Жигиттин ыры	12
Танк	14
Түш	15
Кара деңиз	16
Бүркүт учту чабытты	18
Жеңилбес Кызыл Армия	20
Беттешип бир туруш бар	21
Эсен бол	22
Кош	24
Көңүлдөсүн	26
Жер күйүп жатат	27
Эл кыйыны кимиси	28
Келипмин	33

Жооптуу редактор: *Боконбаев Ж.*

Терүүгө I/IV-1943-ж. берилди. Басууга 30/IV-1943-ж
кол коюлду. Бир басма табакта 38048 тамга. Бардыгы 1,13
басма табак. 1,19 учёттук-басма табак. Д—1759
Заказ № 372. Тираажы 4100.

Фрунзе, типолитография № 1.

Баасы 1 с. 70 т.

19

Т. УМЕТАЛИЕВ

ПЕСНЯ ПОБЕДЫ

На киргизском языке

Фрунзе

КИРГИЗГОСИЗДАТ

1943